

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДВНЗ «ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА»**

Факультет філології

Кафедра української мови

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Історія українського мовознавства

Освітня програма 035 «Філологія» (магістр)

Спеціальність 035-01 «Українська мова і література»

Галузь знань 03 «Гуманітарні науки»

Затверджено на засіданні кафедри
Протокол № 1 від “30” серпня 2018 р.

ЗМІСТ

1. Загальна інформація
2. Анотація до курсу
3. Мета та цілі курсу
4. Результати навчання (компетентності)
5. Організація навчання курсу
6. Система оцінювання курсу
7. Політика курсу
8. Рекомендована література

1. Загальна інформація	
Назва дисципліни	Історія українського мовознавства
Викладач (-і)	Володимир Барчук
Контактний тел. викладача	(0342) 59 60 78
Е-mail викладача	Wolmyr@i.ua
Формат дисципліни	Очна / заочна
Обсяг дисципліни	3 кр. ЄКТС
Посилання на сайт дистанційного навчання	http://www.d-learn.pu.if.ua
Консультації	Пн. 13.30-15.00
2. Анотація до курсу	
<p>Історія українського мовознавства завершує цикл лінгвістичних дисциплін з підготовки магістра за спеціальністю „Українська мова і література”. Курс забезпечує глибоке і всебічне вивчення історії української лінгвістичної науки, покликаний не тільки дати ключові знання історичного розвитку українського мовознавства, а й осмислити процес його становлення як історично зумовлений; курс визначає фахову підготовку магістра, його вміння аналізувати та інтерпретувати мовознавчі наукові праці та виявляти їхню роль у процесі розвитку знань про мову. ІУМ вчить екстраполювати сучасні мовні знання в історичне минуле та визначати роль історичних фактів у становленні сучасних лінгвістичних знань. Курс має загальноосвітнє та світоглядне значення, оскільки вивчає життя і діяльність визначних українських діячів у царині науки про мову.</p>	
3. Мета та цілі курсу	
<p>Мета курсу – сформуванню знання та розуміння історичного розвитку українського мовознавства, роль і наукову діяльність визначних українських мовознавців, знання основних мовознавчих праць, їхню історичну роль, значення, вплив на розвиток і української мови, і науки про мову. Курс має на меті розвивати здатність до творчого і критичного мислення, фахове уміння не тільки володіти та оперувати програмовим матеріалом, а й оцінювати його в історичному контексті.</p>	
4. Результати навчання (компетентності)	
<p>Знання: загальноісторичний процес розвитку українського мовознавства в контексті історичних та соціальних умов; характеристику кожного з етапів цього розвитку, його наукові завдання і досягнення; історію кожної з лінгвістичних наук зокрема та у зв'язку з іншими науками від зародження до сучасного стану; напрямки наукової діяльності видатних мовознавців, їхні основні праці, роль і місце в межах історичного етапу та в українському мовознавстві загалом; основні здобутки українського мовознавства.</p> <p>Уміння: виявляти знання вивченого фактичного матеріалу, ключових та часткових мовознавчих теорій, послідовно і логічно висловлюватись; характеризувати вплив видатних мовознавців на розвиток українського мовознавства; здійснювати концептуальний аналіз базових положень мовознавчих наук; опрацьовувати та аналізувати першоджерела (наукові праці мовознавців); вести дискусію, обґрунтовувати позицію, працювати індивідуально та у групі.</p>	
5. Організація навчання курсу	
Обсяг курсу	
Вид заняття	Загальна кількість годин
лекції	12
Практичні заняття	18

самостійна робота				60	
Ознаки курсу					
Семестр	Спеціальність	Курс (рік навчання)	Нормативний / вибірковий		
2-й	Українська мова і література	перший	нормативний		
Тематика курсу					
Тема, план	Форма заняття	Література	Завдання, год	Вага оцінки	Термін виконання
<p>Тема 1. Історія українського мовознавства як навчальна і наукова дисципліна. Періодизація розвитку українського мовознавства. Доавторське мовознавство України. Авторське мовознавство середньовічної України.</p> <p>Тема 2. Українське мовознавство кінця XVIII – першої половини XIX ст. Розвиток мовознавства в Західній Україні. Роль І.Могильницького в історії українського мовознавства. Роль Я.Головацького та М.Максимовича у формуванні наукового мовознавства та утвердженні української мови.</p> <p>Тема 3. Українське мовознавство другої половини XIX – початку XX ст. Формування основних мовознавчих наук. Життєвий і творчий</p>	Лекція	Згідно з планом	Усна відповідь. Реферат.	20% 10%	Щозаняття. Згідно із темою.
	Лекція	Згідно з планом	Усна відповідь. Реферат.	20% 10%	Щозаняття. Згідно із темою.
	Лекція	Згідно з планом	Усна відповідь. Реферат.	20% 10%	Щозаняття. Згідно із темою.

<p>шлях О.Потебні.</p> <p>Тема 4. П.Житецький – фундатор історії української мови. Наукова діяльність К.Михальчука. Роль К.Михальчука в опрацюванні методів наукового пізнання. Загальна характеристика українського мовознавства першої половини ХХ ст.</p>	Лекція	Згідно з планом	Усна відповідь. Реферат. Контрольна робота	20% 10% 20%	Щозаняття. Згідно із темою.
<p>Тема 5. Період УНР та проблеми державності української мови. Українське мовознавство і доба українізації. Українські мовознавці в період більшовицьких репресій та переслідувань. Українське мовознавство і лінгвоцид другої чверті ХХ ст.</p>	Лекція	Згідно з планом	Усна відповідь. Реферат	20% 10%	Щозаняття. Згідно із темою.
<p>Тема 6. Сучасне українське мовознавство (друга половина ХХ ст.) Здобутки і перспективи. І.Слинько в українському мовознавстві. В.Русанівський, В.Німчук, І.Вихованець.</p>	Лекція	Згідно з планом	Усна відповідь. Реферат.	20% 10%	Щозаняття. Згідно із темою.

Теми практичних занять

	Назва теми	Кількість Годин
1	Історія українського мовознавства як навчальна і наукова дисципліна. Періодизація розвитку українського мовознавства. Основні підходи до висвітлення матеріалу з історії українського	2

	<p>мовознавства. Доавторське мовознавство України. Практичне спрямування і стихійність перших спроб мовознавчої роботи. Проблема трактування і розуміння текстів Книг Святого Письма, літописів. Несловникова лексикографія (глосемографія).</p> <p>Середньовіччя – період граматичних трактатів. Роль грецьких і латинських граматик у становленні українського мовознавства. Трактат „О осмихъ частехъ слова” – перша друкована граматична праця. Роль трактату у формуванні наукової думки в Україні в XVII – XVIII ст. Авторське мовознавство середньовічної України. Колективна граматична праця „Адельфотес” та її роль у становленні середньовічної граматичної науки.</p>	
2	<p>Наукова діяльність Лаврентія Зизанія. Роль Мелетія Смотрицького в українському і слов’янському мовознавстві. Лексикографія XVIII ст. „Лексикон славенороський і імен толкованіє” Памви Беринди. Українське мовознавство за кордоном.</p> <p>Українське мовознавство кінця XVIII – першої половини XIX ст. Розвиток мовознавства в Західній Україні. Роль І.Могильницького в історії українського мовознавства. Роль Я.Головацького та М.Максимовича у формуванні наукового мовознавства та утвердженні української мови.</p>	2
	<p>Українське мовознавство другої половини XIX – початку XX ст. Формування основних мовознавчих наук. Життєвий і творчий шлях О.Потебні. Монографія „Думка і мова”. Роль трактату в теоретично-методологічному розвитку української лінгвістики. Наукові ідеї О.Потебні та його вплив на розвиток слов’янського мовознавства. „Із записок з руської граматики”. Фундаментальний характер монографії в слов’янській граматиці. Ідеї О.Потебні і перспективи української лінгвістики. Теоретична морфологія і теоретичний синтаксис в опрацюванні О.Потебні. „Із записок з теорії словесності”.</p>	2
4	<p>П.Житецький – фундатор історії української мови. Наукова діяльність К.Михальчука. Роль К.Михальчука в опрацюванні методів наукового пізнання. Контрольна робота №1.</p>	2
5	<p>Загальна характеристика українського мовознавства першої половини XX ст. Роль Є.Тимченка у становленні українського мовознавства. Праці Є.Тимченка з українського синтаксису. С.Смаль-Стоцький та В.Сімович в українському мовознавстві.</p> <p>Зміна суспільно-політичних умов як фактор розвитку українського мовознавства. Період УНР та проблеми державності української мови. Українське мовознавство і доба українізації. Українські мовознавці в період більшовицьких репресій та переслідувань. Українське мовознавство і лінгвоцид другої чверті XX ст.</p>	2
6	<p>Українське мовознавство 20-30-х рр. XX ст., його завдання та здобутки. Наукова діяльність О.Курило. М.Сулима й питання стилю і правильності української мови. Напрями наукової діяльності О.Синявського. К.Німчинов – синтаксист. Наукова робота А.Кримського. В.Дем’янчук та С.Смеречинський в історії українського мовознавства.</p>	2

7	Місце і роль Л.Булаховського в українському мовознавстві. О.Мельничук як вчений-славист. Основні напрямки наукової діяльності І. Огієнка. Ю.Шевельов і українське мовознавство ХХ ст.	2
8	Сучасне українське мовознавство (друга половина ХХ ст.) Здобутки і перспективи. Розвиток історії української мови, лексикології, діалектології, граматики. І.Ковалик, І.Слинько в українському мовознавстві. В.Русанівський, В.Німчук, І.Вихованець і сучасне українське мовознавство. Тенденції розвитку та перспективи завдання українського мовознавства в ХХІ ст.	2
9	Мовознавча спадщина мовознавців к. 20 – поч. 21 ст.	2

6. Система оцінювання курсу

Загальна система оцінювання курсу	Положення про організацію освітнього процесу та розробку основних документів з організації освітнього процесу в ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»). Оцінювання здійснюється у таких вимірах: 100 балів – університетська шкала; шкала ECTS; національна шкала – чотирибальна із відповідними визначеннями (відмінно, добре, задовільно, незадовільно). Структура оцінки: екзаменаційна робота – 50%; семестрова робота – 50%, з них контрольна робота – 20%, усні відповіді – 20%; реферат – 10%.
Вимоги до письмової роботи	Контрольна робота має правильно (концептуально обґрунтовано) висвітлити 50+1% обсягу матеріалу. Екзаменаційна робота має правильно (концептуально обґрунтовано) висвітлити 50+1% обсягу матеріалу білета (4 питання). При бажанні студента здійснюється усний захист екзаменаційної роботи для підвищення підсумкової оцінки.
Семінарські заняття	Оцінювання за п'ятибальною шкалою.
Умови допуску до підсумкового контролю	Виконання усіх запланованих завдань і форм роботи, отримання з кожного позитивної оцінки (п'ятибальна шкала), а також сумарної кількості балів не менше 25 (стобальна шкала).

7. Політика курсу

Жодні форми порушення академічної доброчесності не толеруються. У випадку таких подій – реагування відповідно до [Положення 1](#) і [Положення 2](#).

8. Рекомендована література

1. Барчук В.М. Концепція мовця в психолінгвістичній теорії О.Потебні // Історія укр.мовознавства. - Кіровоград-Київ, 2001.
2. Барчук В.М. Синтаксичні особливості староукраїнської мови в праці І.Огієнка „Українська літературна мова ХVІ ст. і „Крехівський апостол”// Іван Огієнко: Незабутні імена української науки. – Т.1.– Львів, 1992.
3. Бевзенко С.П. Історія українського мовознавства. Історія вивчення української мови. – К., 1991.
4. Білодід І.К. Творчий подвиг ученого (Про А.Кримського)// Мовознавство.- 1971. – № 1.
5. Бучко Д.Г. Маловідомі сторінки рукописної спадщини О.П.Павловського// Українська мова в школі. –1962. – № 5.

6. Василь Семенович Ващенко (1905-1993)// Мовознавство. – 1993. – № 6.
7. Горещкий П.Й. Історія української лексикографії. – К., 1963.
8. Грищенко А.П. Пам'яті видатного мовознавця (Про О.Синявського)// Мовознавство. – 1967. - № 6.
9. Гуйванюк Н. Іларіон Іларіонович Слинько як учений і педагог// Наук.вісник Чернівецького університету. Слов'янська філологія. – 2002. – Вип.146-147.
10. Дзедзелівський Й.О. Видатний український філолог (Про О.Павловського)// Мовознавство. – 1968. – № 6.
11. Добржанський О.В. Академік С.Смаль-Стоцький. Життя і діяльність. 1859-1938рр. – Київ – Чернівці, 1996.
12. Жовтобрюх М.А. Василь Климентійович Дем'янчук// Мовознавство. – 1972. – № 1.
13. Жовтобрюх М.А. Мовознавчі погляди М.О.Максимовича// Мовознавство.– 1979. – № 5.
14. Жовтобрюх М.А. Наукова спадщина К.Михальчука// Мовознавство. – 1980. – № 6.
15. Жовтобрюх М.А. П.Г.Житецький// УМЛШ. – 1986. - № 12.
16. Жовтобрюх М.А. Мовознавчі праці Я.Ф.Головацького// Мовознавство. – 1989. – № 5.
17. Жовтобрюх М.А. Євген Костянтинівич Тимченко – вчений і педагог// Мовознавство. – 1991. - № 5.
18. Жовтобрюх М.А. Нарис історії українського радянського мовознавства (1918-1941). – К., 1991.
19. Іван Іванович Ковалик// Мовознавство. – 1989. – № 4.
20. Кобилянський Б.В. Короткий огляд історії українського мовознавства. – К., 1964.
21. Кубайчук В. Хронологія мовних подій в Україні: зовнішня історія української мови. – К., 2004.
22. Мовознавство на Україні за п'ятдесят років. – К., 1967.
23. Моцак Г. Діяльність Я.Головацького і проблеми українського мовознавства в Галичині// Укр.філологія: Досягнення й перспективи. – Л., 1995.
24. Наукова спадщина О.О.Потебні в контексті сучасності. – К., 2002.
25. Німчук В.В. Біля джерела давньоруського мовознавства// Мовознавство. – 1980. – №5.
26. Німчук В.В. Мовознавство на Україні в XIV-XVII ст.. – К., 1985.
27. Огієнко І. Історія української літературної мови. – К., 2001.
28. Олександр Савич Мельничук// Мовознавство. – 1997. - №2-3.
29. О.О.Потебня і проблеми сучасної філології. – К., 1991.
30. Розвиток мовознавства в УРСР. 1967-1977. К., 1980.
31. Українська мова у XX сторіччі: історія лінгвоциду/ За ред.Л.Масенко. – К., 2005.
32. Українська філологія: досягнення й перспективи. – Л., 1994.
33. Франчук В.Ю. О.О.Потебня. – К., 1985.
34. Шевельов Ю.В. Портрети українських мовознавців. – К., 2002.

Викладач

В. Барчук